

Şişli Eğitim Raporu

2024

İçindekiler

GİRİŞ	4
Eğitim Kurumlarına Ait Veriler	5
Eğitim Harcamaları	11
Sonuç ve Değerlendirme	13
Öneriler	15

Yayın Yönetimi Koordinasyonu
Meclis İş Geliştirme Ofisi

Hazırlayan
Ramazan Ferhat Ölkü

Katkı Sunanlar
Simge Özselçuk, Emrehan Duvarbaşı

Tasarım
Erdem Gözel

Basım
İstanbul Ekim 2024

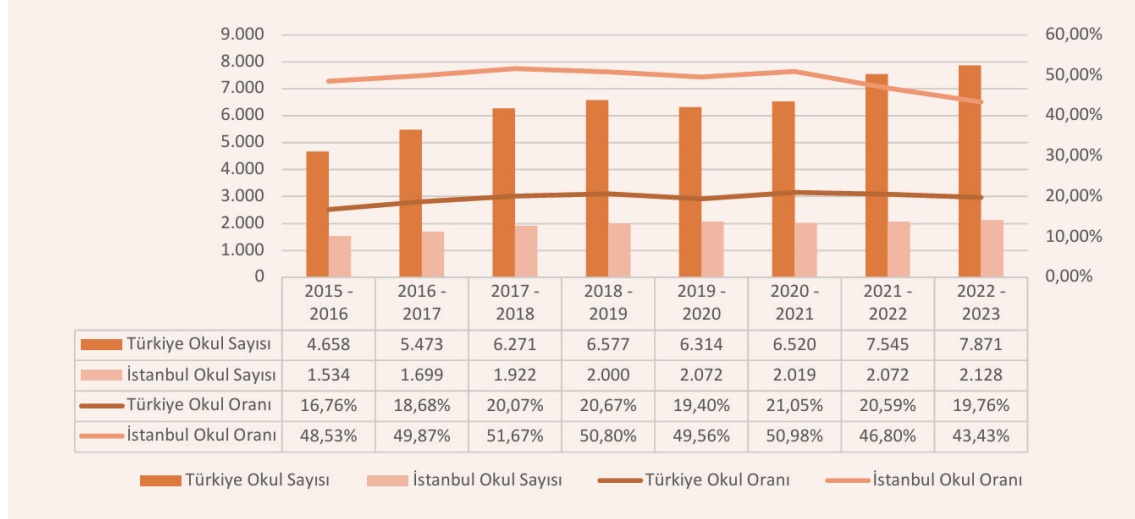
GİRİŞ

Eğitim, bireylerin zihinsel, duygusal ve fiziksel gelişimlerini destekleyerek topluma yararlı bireyler olmalarını sağlamaktır. Eğitimin okul gibi kurumsal ortamlarda yapılandırılması önem arz etmektedir. Bireylerin potansiyellerini gerçekleştirmeleri ve toplumun gelişimi için eğitim, kritik bir role sahiptir. Eğitim hakkı, İnsan Hakları Genel Sözleşmesi'nde temel insan haklarından biri olarak tanınmış ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmıştır. Türkiye'de de bu hak Anayasa'nın 42. maddesi ve çeşitli kanunlarla korunmaktadır. Sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak, devletler eğitim hakkını sağlamakla yükümlüdür. Türkiye, eğitimin erişilebilirliği, eşitliği, kapsayıcılığı ve sürekliliği konusunda çeşitli çalışmalar yapmış, bu doğrultuda uluslararası anlaşmalara katılmıştır.

Eğitim sisteminin değişen dinamikleri ve özellikle son yıllarda özel sektörün eğitimdeki artan rolü, eğitim hakkının uygulanmasında çeşitli eşitsizliklere ve erişim sorunlarına yol açmaktadır. İstanbul gibi büyük şehirlerde özel eğitim kurumlarının sayısındaki artış dikkat çekici boyutlara ulaşmıştır. Özellikle okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise seviyelerinde özel okulların sayısının hızla artması, eğitim sisteminde önemli değişimlere neden olmuştur. Düz liselerin ve dershanelerin kapatılması, nüfus artışının sınıf mevcutlarını yükseltmesi gibi etkenler, aileleri özel okullara yönlendiren başlıca nedenlerdir. Özel sektörün eğitimdeki artan payı, eğitime erişimde eşitsizlik yaratırken, sosyal adaletsizliği de beraberinde getirmektedir. Ayrıca, bu durum eğitimin niteliğini de tartışmaya açmıştır.

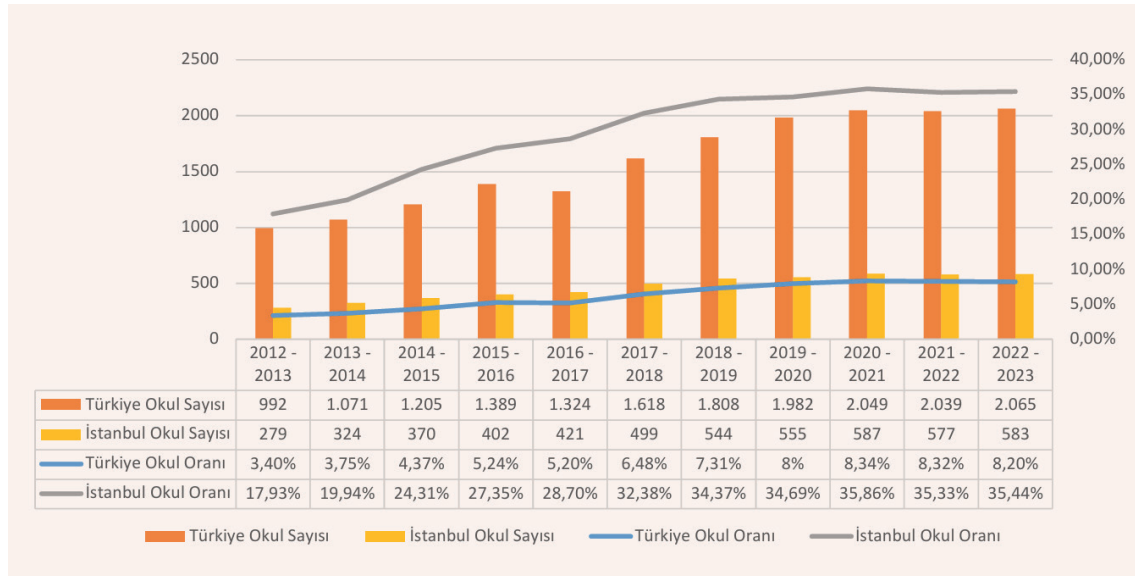
Eğitim Kurumlarına Ait Veriler

Türkiye ve İstanbul'da yıl bazında özel okul öncesi kurumların sayıları ve oranları görülmektedir.



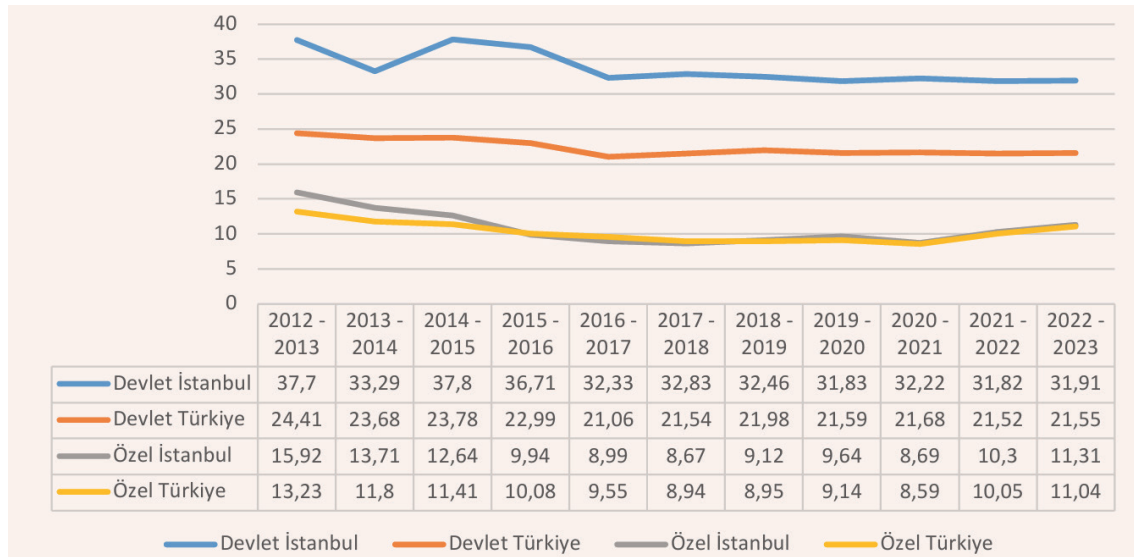
Kaynak: İstanbul Planlama Ajansı

Türkiye ve İstanbul'daki özel ilköğretim sayıları ve oranları



Kaynak: İstanbul Planlama Ajansı

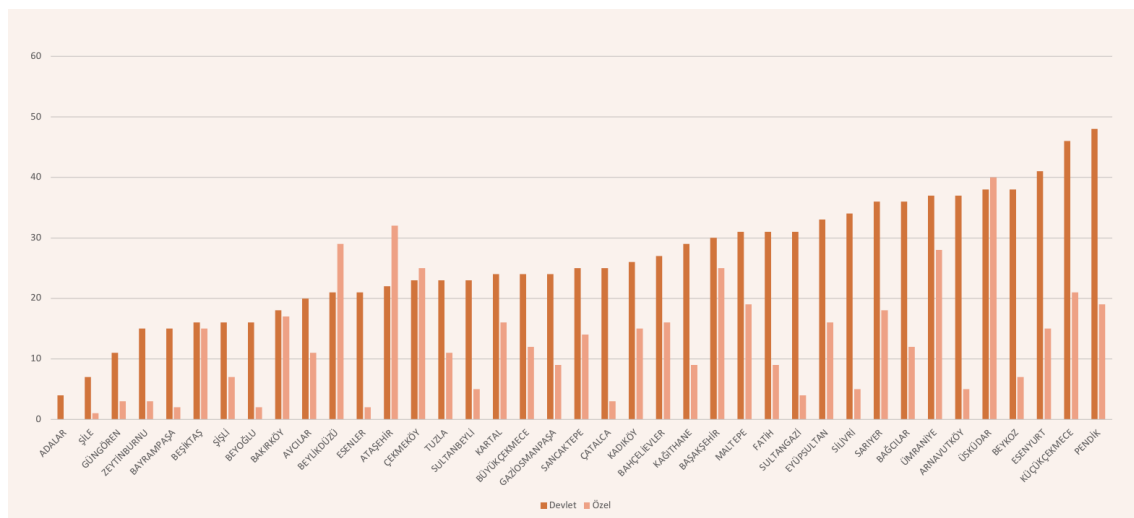
Türkiye ve İstanbul'daki devlet ve özel ilkokullarda derslik başına düşen öğrenci sayısı



Kaynak: İstanbul Planlama Ajansı

Devlet ilkokullarında derslik başına düşen öğrenci sayısı, özel okullara kıyasla daha fazladır. Bu durum, özellikle yoğun nüfuslu ve yetersiz okula sahip bölgelerde sınıfların kalabalıklaşmasına neden olmaktadır. Kalabalık sınıflar, öğretmenlerin sınıf hâkimiyetini zorlaştırırken, öğrencilerin başarı seviyesini olumsuz etkileyebilmektedir.

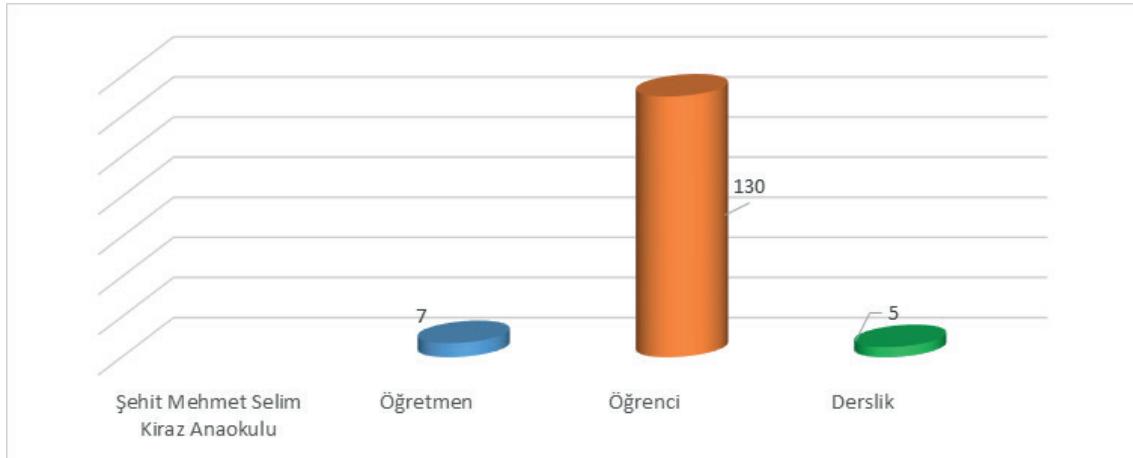
İstanbul'un ilçelerinde bulunan devlet ve özel ilkokulların karşılaştırılması



Kaynak: İstanbul Planlama Ajansı

274 bin yerleşik nüfusa sahip Şişli, İstanbul'un merkezi ilçelerinden biri olarak eğitim alanında önemli bir konuma sahiptir. 2022 yılı TÜİK verilerine göre ortalama eğitim süreleri incelendiğinde Şişli (10,8 yıl) il ortalamasının (9,49 yıl) üstünde yer almakta ve İstanbul'da 5. sırada bulunmaktadır. İlçede ilköğretimden yükseköğretime kadar birçok eğitim kurumu vardır. Toplamda 48 ilköğretim ve ortaöğretim kurumu mevcut olup, bu okullarda yaklaşık 41.000 öğrenci eğitim görmektedir. Şişli'nin genç nüfusu da oldukça yüksektir; 15-29 yaş arası yaklaşık 72 bin genç bu ilçede ikamet etmektedir. Buna ek olarak, Şişli'deki yükseköğretim kurumlarında okuyan üniversite öğrencileri de göz önünde bulundurulduğunda, eğitime aktif olarak katılan genç sayısı daha da artmaktadır.

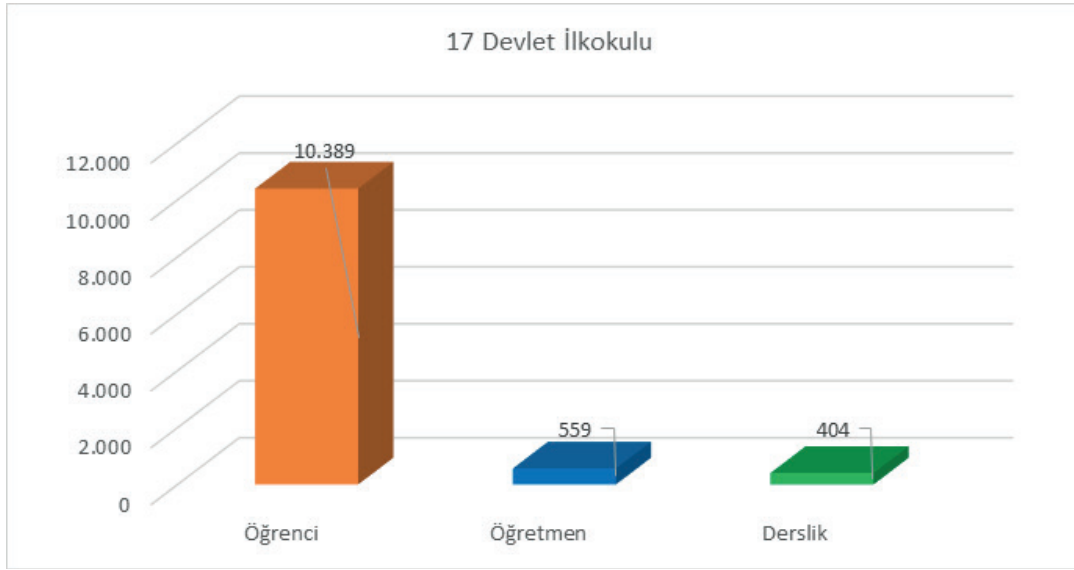
Grafik 1. Şişli'deki devlet anaokulu sayı ve oranları



Kaynak: Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Grafik 1'de Şişli'de 1 adet devlet anaokulu bulunmaktadır. 130 öğrenciye 7 öğretmen ile 5 derslikte eğitim verilmektedir. 4-5 yaş grubunda önemli yeri olan okul öncesi eğitimin yetersiz sayısı dikkat çekmektedir.

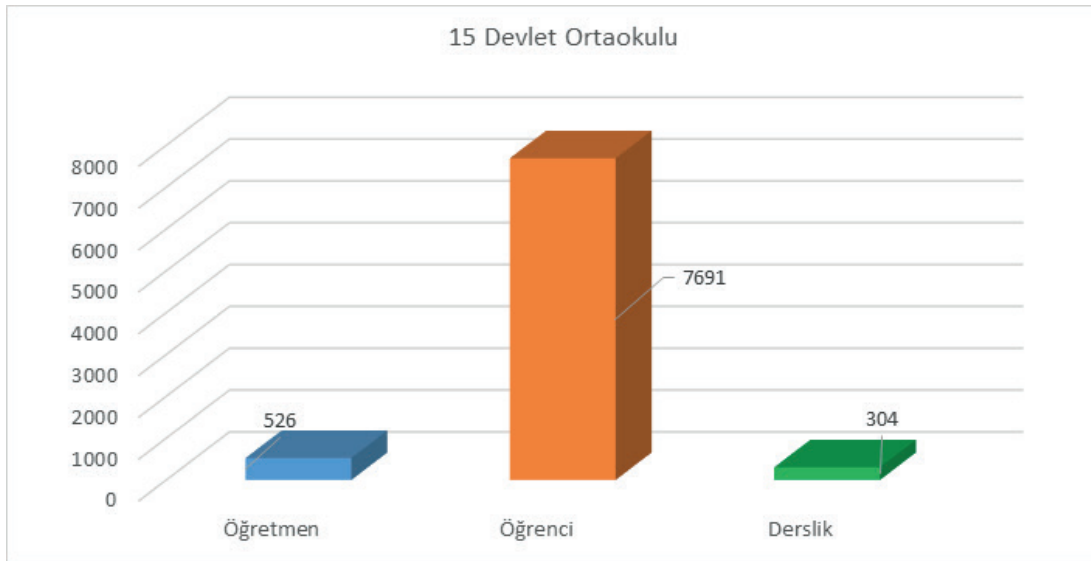
Grafik 2. Şişli'deki devlet ilkokulu sayı ve oranları



Kaynak: Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Grafik 2’de 17 Devlet İlkokulunda 404 derslikte 10.389 öğrenci eğitim almaktadır.

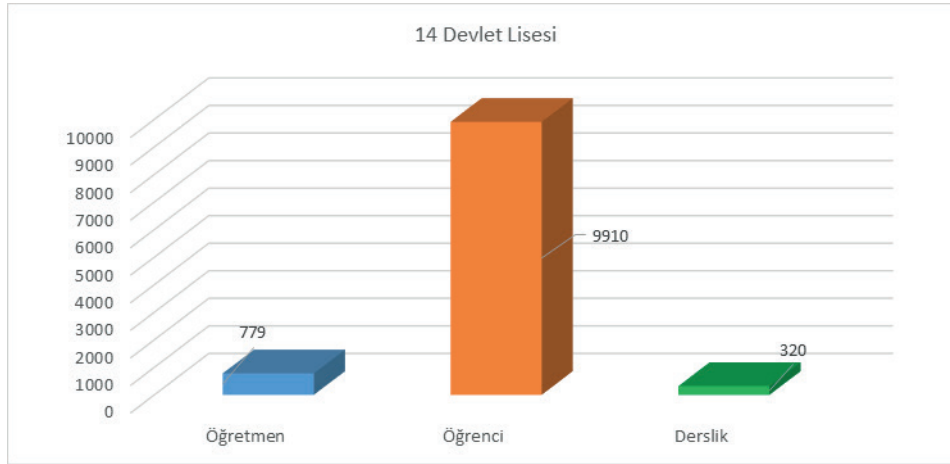
Grafik 3. Şişli'deki devlet ortaokulu sayı ve oranları



Kaynak: Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Grafik 3’de Şişli’de 15 adet devlet ortaokulu bulunmaktadır. Ancak 1 okulun verileri bulunmadığı için 14 ortaokulun verileri baz alınmış olup 304 derslikte 7691 öğrenci eğitim almaktadır.

Grafik 4. Şişli'deki devlet lise sayıları ve oranları

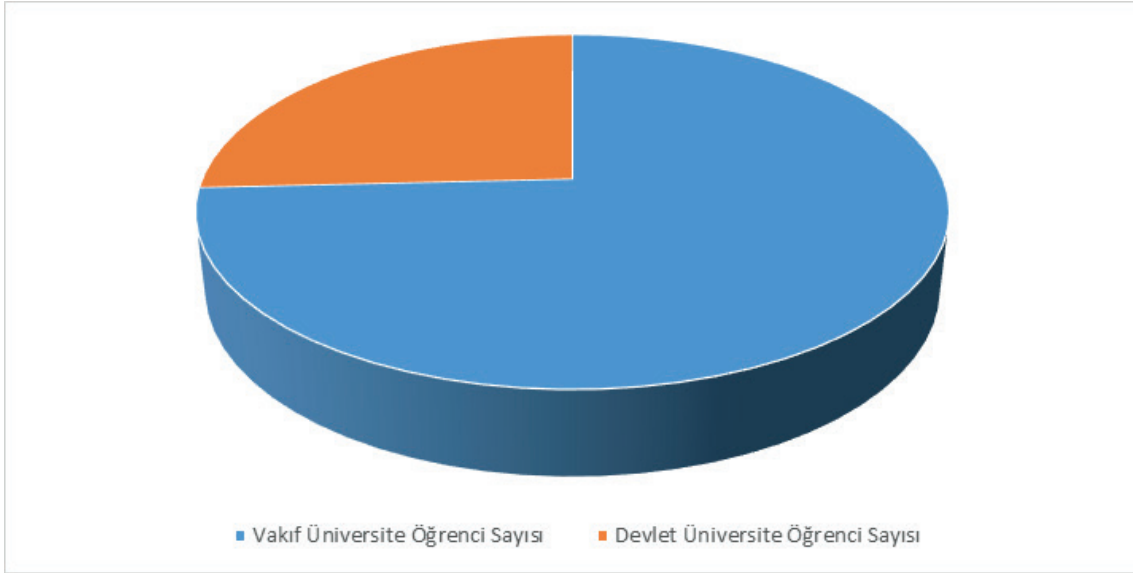


Kaynak: Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Grafik 4'de Şişli'de bulunan devlet liselerinde toplam 9910 öğrenci 320 derslikte eğitim aldığı görülmektedir. Lise düzeyinde İstanbul'da derslik başına düşen öğrenci sayısının yüksek olması, ilçelere de etki etmektedir. Bu durum, Şişli'deki mesleki ve teknik Anadolu liselerinin derslik başına düşen öğrenci sayısının yüksek olmasına neden olmaktadır.

Devlet liselerinin yetersiz olması ve her geçen gün artan geçim sıkıntıları nedeniyle gençler eğitim olanaklarından faydalanamamaktadır. Destekleyici eğitim almak isteyen öğrenciler için dersane ücretleri 150 bin TL civarında olup kitap setleri 4-5 bin TL'dir. Memur bir ailenin öğrenci çocuğunu baz aldığımızda bu ücretler hane gelirinin üzerinde kalmaktadır. Son 2 yılda alınan karar doğrultusunda sınıfta kalma, devamsızlık ve üniversite sınav barajının kaldırılmasıyla eğitim sisteminin kontrol mekanizması kaybedildi ve yetkin gençler yetiştirmenin zorlaştığını belirtmekte fayda var. Ayrıca okulların pek çoğu ödenek sıkıntısı yaşamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi 2024 yılında **1 trilyon 90 milyara** çıkarılmış; ancak bu bütçe okulların giderleri için oldukça yetersiz kalmıştır.

Grafik 5. İstanbul'da bulunan üniversitelerin sayı ve oranları



Kaynak: Yükseköğretim Kurulu

Grafik 5'de İstanbul'da bulunan özel ve devlet üniversitelerinde bulunan öğrenci sayılarının oranlarını görmekteyiz. İstanbul'da 11 Devlet Üniversitesi ve 47 adet Vakıf Üniversitesi bulunmaktadır. Yüksek lisans ve doktora hariç devlet üniversitelerinde yaklaşık 220 bin öğrencinin yanı sıra Vakıf Üniversitelerinde 630 bine yakın öğrenci eğitim hayatına devam etmektedir.

Eğitim Harcamaları

İstanbul'da Üniversite Öğrencisi Harcama Kalemleri	2023-24		2024-25	
	Özel Yurt	Öğrenci Evi (Kira)	Özel Yurt	Öğrenci Evi (Kira)
Barınma Ücreti(Aylık)	10.360	6.250	16.341	9.036
Market – Dışarıdan Yemek Harcaması(Aylık)	2.287	3.796	3.528	5.868
Fatura Ödemeleri(Cep Telefonu, İnternet, Elektrik, Su, Doğalgaz) (Aylık)	110	663	250	1.046
Kültür, Sanat, Eğlence Harcaması	413	413	803	803
Ulaşım Harcaması (Aylık-Kişisel araç hariç)	212	212	282	282
Kitap, Kırtasiye Harcaması (Aylık)	188	188	332	332
Kişisel Bakım Harcaması (Aylık)	333	333	548	548
Kıyafet ve Aksesuar Harcaması (Yıllık)*	3.680	3.680	5.165	5.165
Teknoloji Harcaması (Yıllık)*	4.477	4.477	4.853	4.853
Aylık	14.583	12.535	22.920	18.750

Kaynak: İstanbul Planlama Ajansı

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere İstanbul'da bir öğrencinin yaşam maliyeti ortaya çıkmaktadır. Barınma, büyük kentlerde öğrenci olanların en büyük gider kalemlerinden biridir. İstanbul'da yaşadığı halde yeterli devlet üniversitesi olmadığı ve vakıf üniversitesine gidebilme ekonomik özgürlüğüne sahip olmayan gençler farklı bir kente öğrenim görmeye gitmektedirler.

“MEB bütçesinden eğitim yatırımlarına ayrılan pay 2002 yılında yüzde 17,18 iken, eğitim hizmetlerinin sunumu açısından çok önemli olan yatırım bütçesi 2009'da yüzde 4,57'ye kadar gerilemiştir. Eğitimde 4+4+4 düzenlemesi sonrasında kısmen de olsa artışa geçen eğitim yatırımları payı, sonraki yıllarda istikrarsız bir çizgi izlemiştir. MEB bütçesinden eği-

tim yatırımlarına ayrılan pay 2024'te yüzde 9,16 iken, 2025'te deprem bölgesine yapılan eğitim yatırımların da etkisiyle yüzde 9,73'e çıkmış olmasına rağmen, 23 yıl öncesinin hala çok gerisindedir. Eğitime kamusal bir hizmet çerçevesinde yapılan harcamalar yıllar içinde istikrarlı bir şekilde azalırken, hane halkının cebinden yaptığı eğitim harcamalarının payı artmaya devam etmektedir.

OECD'nin her yıl eylül ayı içinde yayınladığı Bir Bakışta Eğitim Raporu'na (Education at a Glance) göre, Türkiye'de eğitim kademelerine göre öğrenci başına yapılan harcamalar OECD ortalamasının çok altında seyretmektedir. Türkiye'de ilköğretim düzeyinde öğrenci başına yıllık yapılan harcama 4.036 ABD doları iken, ilköğretimde OECD ortalaması yıllık 9.923 ABD dolarıdır. Ortaöğretimde öğrenci başına yıllık yapılan harcama 4.793 ABD doları, ortaöğretimde OECD ortalaması yıllık 11.400 ABD dolarıdır. Yükseköğretimde öğrenci başına yıllık yapılan harcama 10.366 ABD doları, yükseköğretimde OECD ortalaması yıllık 17.559 ABD dolarıdır.”¹

Türkiye'nin genelinden ayrı tutulmadan yaşanan sıkıntılar Şişli için de geçerlidir. Şişli her ne kadar gelir dağılımı olarak üst sıralarda yer alsa da sosyo-ekonomik olarak eğitimde yoksulluğu hissedilen bir ilçedir. Bütçe yetersizliğinden dolayı okullarda yaşanan hijyen ve malzeme eksikliği, personel yetersizliği, her geçen gün ağırlaşan geçim şartları nedeniyle çocukların beslenememesi, gençlerin giderlerini karşılayabilmek için part-time çalışması gibi sorunlar doğmaktadır. Öğrencilere yönelik maddi yardımlar, kırtasiye malzemesi dağıtımı, okulların fiziki koşullarının iyileştirilmesi gibi projeler eğitim görenler için elzem olmakla birlikte Kamu-Kamu,

¹ Eğitim-Sen

Kamu-STK işbirliğini kaçınılmaz kılmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerin eğitime yaptıkları yatırımlar nedeniyle Türkiye sıralamada aşağılara doğru inmektedir. Bunların nedeni olarak vakıf üniversitelerinin sayısının artması gösterilebilir.

Sonuç ve Değerlendirme

Mevcut eğitim sisteminde özel sektörün etkisinin eğitimin her kademesinde arttığı görülmektedir. İstanbul kentinde ise eğitimde özel sektör payındaki artış daha nettir.

4+4+4 şeklinde değişen eğitim sistemi neticesinde düz liselerin ve dershanelerin kapanması ve LGS'de sadece belirli okulların sınavla öğrenci alan okul durumuna getirilmesi ile öğrencilerin tercih edebilecekleri okullar azalmıştır.

Öğretmen atamalarının azalması ve sözleşmeli öğretmen kavramı artmıştır. Geçim sorunu nedeniyle öğretmenler farklı sektörlere geçiş yapmaktadır.

2024 MEB bütçesi 2023'e göre iki kattan fazla artırılırken, 2025 yılında artış oranının üçte bir oranında kalmaktadır.

Türkiye'de eğitim alanındaki temel sınırlamalardan biri, eğitim sistemine dair verilerin yalnızca kamu kurumları tarafından toplanmasıdır. Bu, eğitimde kullanılan göstergelerin hazırlanmasında kamu kurumlarına bağımlılığı artırmaktadır. Kamu kurumlarının bilgi paylaşmadığı konular, izleme çalışmalarını zorlaştırmaktadır. Örneğin, özel eğitim hizmetlerinden yararlanan öğrenci verisi paylaşılmasına karşın, özel eğitime ihtiyacı olan çocuk sayısına dair bilgi eksikliği, bu alandaki göstergelerin eksiksiz oluşturulmasını engellemektedir.

Aynı sorun, verilerin yerel düzeydeki kırılımlarında da görülmektedir. Ulusal düzeyde paylaşılan erişim verileri genellikle yerel düzeye indirgenememekte ya da bazı öğrenci gruplarına dair bilgiler mevcut olmamaktadır. Bu durum, yerel düzeyde etkili müdahale programlarının tasarlanmasını ve uygulanmasını da zorlaştırmaktadır.

Öneriler

Şişli’de bulunan okullara ait veriler incelendiğinde, en önemli sorunlardan birinin devlet okullarındaki öğrenci yoğunluğu ve buna bağlı kalabalık dersliklerin olduğu öne çıkmaktadır. Devlet okullarının üzerindeki bu yükü hafifletmek için okullarda ek sınıflar açılıp çift zamanlı eğitime geçiş yapılmalıdır. Ayrıca öğretmen sayısının yetersizliği eğitimin kalitesini de etkilemekte, öğrencilerin öğrenme sürecinin yavaşlamasına neden olmaktadır. Bu nedenle devlet okullarına sağlanacak öğretmen desteği oldukça önem taşımaktadır.

Şişli sınırları içerisinde devlete ait yalnızca 1 adet anaokulunun bulunması, ailelerin mecburi olarak özel okullara yönelmesine yol açmaktadır. Eğitim masraflarının giderek artması ve ilgili bakanlıkların okullara yeterli bütçe ayırmamasından dolayı yaşanan aksaklıklar, ailelerin üzerine ekonomik bir yük olarak dönmektedir. Bu amaçla yerel yönetimlerin eğitim sorumluluğu bilinciyle hareket ederek devletin yetersiz kaldığı alanlarda ihtiyaçlara yönelik kreş ve anaokulu sayısını arttırması, vatandaşın lehine olacaktır.

Eğitim sistemine dair verilerin yetersizliği ve sadece kamu kurumları tekelinde toplanması, mevcut sorunlara karşı etkin çözüm üretilmesinin önünde bir engel oluşturmaktadır. Bu amaçla büyükşehir belediyeleri, ilgili bakanlıklar ve kamu kurumları ile iş birliği yaparak nitelikli çalışmalar oluşturabilir.

Eğitime uygun bir bütçe düzenlenmesinin yapılması önemlidir.

Her geçen gün artan yoksulluk nedeniyle dershanelere

erişemeyen öğrenciler için etüt merkezlerinin, üniversiteye hazırlanan gençler için hazırlık kurslarının ilçe genelinde çoğaltılması gerekmektedir.

Bunu yanı sıra yetkinliklerini keşfedebilmeleri için rehberlik hizmetlerinin erişebilir olması önemlidir.

Geçim kaygısının öğrencilik yıllarında başlamaması adına olanaklar sağlanmalıdır.